

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 163

van **FILIP BRUSSELMANS**

datum: 6 februari 2020

aan **JAN JAMBON**

MINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN,
CULTUUR, ICT EN FACILITAIR MANAGEMENT

Teruggave van tijdens de Franse bezetting geroofde kunst - Initiatieven

De Federale Regering heeft zich bereid verklaard om *La buveuse d'absinthe*, een aquarel van Félicien Rops uit de collectie van de Koninklijke Bibliotheek, terug te geven aan de rechtmatige eigenaars. Dit werk was in 1942 in opdracht van de Duitse bezetter geveild bij een gedwongen verkoop in Nice. Drie kunstwerken die uit dezelfde veiling van zogenaamde naziroofkunst afkomstig waren, werden enkele weken geleden aan de erfgenamen van de oorspronkelijke eigenaars terugbezorgd door de Duitse cultuurminister Monika Grütters. Dit dossier roept bij mij vragen op over een ander, al jaren sluimerend dossier van geroofde kunst.

Tussen 1794 en 1815 werden door de Fransen honderden kunstwerken uit onze gewesten geroofd en ondergebracht in Franse museale collecties. Het meest bekende voorbeeld van deze roofkunst waren de vier centrale panelen van het *Lam Gods* die in 1794, na de Slag bij Fleurus, door het Franse leger naar Parijs werden gebracht. Het speciaal door het Franse bewind hiervoor opgerichte 'Agence de commerce et approvisionnement pour l'extraction en pays conquis des objets de science, arts et agriculture' stroopte, onder het toeziende oog van de kunsthandelaar Jean-Baptiste Lebrun, systematisch stad en land, op zoek naar kostbare en belangrijke kunst.

Alleen al tussen september 1794 en februari 1795 vertrokken zeven transporten richting Parijs. Op initiatief van Willem I, vorst van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden, werd kort na de val van het Franse keizerrijk een belangrijk deel van deze geroofde kunst gerecupereerd maar een substantieel deel bevindt zich nog steeds in Franse handen.

In 1880 maakte adjunct-rijksarchivaris Charles Piot in opdracht van de minister van Binnenlandse Zaken een - niet al te accurate - inventaris op, waaruit moest blijken dat minstens 271 werken nog in Frankrijk waren of vermist waren geraakt. Aanvankelijk brachten de Fransen hun buit naar het Louvre. Daar hangen nog altijd een *Laatste Oordeel* van Jacob Jordaens, twee stukken van Frans Francken en een *Kruisiging* van Caspar de Craeyer. Het visioen van Dominicus van de hand van Pieter Paul Rubens hangt in het Musée des Beaux Arts in Lyon. Een ander werk van deze Antwerpse meester is in Rijsel terug te vinden. De miraculeuze visvangst, een ander topwerk van Caspar de Craeyer, hangt eveneens in Rijsel, terwijl de *Sint Sebastiaan* van Wenceslas Co(e)bergher, die uit de Antwerpse Onze-Lieve-Vrouwekathedraal was gestolen, nu in het Musée des Beaux Arts in Nancy te vinden is. In Caen hangt een *Antoon Van Dyck*, en voor een fraaie *Otto Venius* moeten we in Bordeaux zijn.

In 2016 gaf toenmalig staatssecretaris Elke Sleurs opdracht aan een aantal kunsthistorici en juristen om duidelijkheid te scheppen over deze door de Fransen geroofde kunstschaten en hun mogelijke restitutie. Deze studie, in feite een wetenschappelijk onderbouwde inventaris, werd in juni 2018 door het Koninklijk Instituut voor Kunstpatrimonium voorgesteld. Uit deze studie bleek dat het aantal nog in Frans bezit zijnde werken moest worden bijgesteld. In realiteit zouden er nog 173 zijn.

Na deze inventarisatie moest nog een juridisch gedeelte volgen waarin de vraag moest worden beantwoord of deze kunstwerken terecht in Frankrijk zitten. Het bleef sindsdien echter opvallend stil, ware het niet dat de Franse staat einde november 2018, na de publicatie van een vernietigende studie door de kunsthistorica Bénédicte Savoy en de Senegalese auteur Felwine Sarr, aankondigde bereid te zijn om geroofd Afrikaans cultureel erfgoed, onder meer uit Benin, terug te geven. Zuhair Demir, die Elke Sleurs als staatssecretaris opvolgde, liet een paar maanden later optekenen dat ze, in afwachting van het afronden van het tweede deel in dit onderzoek, zich niet wou uitspreken of en op welke manier er beleid zou worden gekoppeld aan dit onderzoek.

Intussen zijn we bijna twee jaar later. De voormalig bevoegde minister, Sven Gatz, gaf naar aanleiding van eerdere vragen over deze materie te kennen dat hij "bereid was actief mee te werken aan de initiatieven die de federale overheid op dit vlak wou ontwikkelen" (antwoord op schriftelijke vraag nr. 204 van 4 mei 2015). In hetzelfde antwoord beklemtoonde hij de noodzaak om deze problematiek "gezamenlijk, vanuit de Vlaamse en Franse Gemeenschap en de federale overheid, elk vanuit de eigen bevoegdheden en expertise aan te pakken".

1. Welke stappen heeft de Vlaamse overheid de laatste jaren genomen met het oog op de mogelijke restitutie van deze door Frankrijk ontstolen kunstwerken?
2. Op welke wijze is er overleg dan wel samenwerking geweest met de andere overheidsniveaus en met welk resultaat?
3. Welke initiatieven plant de minister nog met betrekking tot dit dossier?

JAN JAMBON

MINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN, CULTUUR, ICT EN FACILITAIR MANAGEMENT

ANTWOORD

op vraag nr. 163 van 6 februari 2020

van **FILIP BRUSSELMANS**

1. De inleiding bij uw vragen geeft, naar mijn inschatting, een vrij adequaat beeld van de stand van zaken in dit dossier. Het KIK presenteerde in juni 2018 haar actualisering van de studie van Piot – in de marge zij er op gewezen dat dit enkel over de verdwenen schilderijen gaat en niet over de toegepaste kunsten. Het juridische luik van dit onderzoek werd bij mijn weten nooit gefinaliseerd. Zelf ondernam de Vlaamse overheid geen stappen in dit dossier.
2. Buiten het overleg naar aanleiding van het opzetten van het door het KIK uitgevoerde onderzoek, alsook het daarmee samenhangende juridische onderzoek, was er in deze geen verder overleg of samenwerking met andere overheidsniveaus.
3. Op dit moment plan ik geen initiatieven binnen dit dossier. De discussie inzake al dan niet restitutie van 'roofkunst' en over allerlei mogelijke benaderingen tussen deze beide uitersten in, wordt momenteel op diverse vlakken gevoerd. Zelf verwees u op dit vlak naar het rapport Savoy-Sarr en het is wachten op de concrete acties die de Franse Staat aan dit verslag zal koppelen. Ook binnen België wordt nu de discussie gevoerd over het Belgisch-Congolese erfgoed. Het lijkt mij aangewezen om het eindresultaat van deze discussie en evoluties af te wachten alvorens enige actie te overwegen met betrekking tot de tijdens de Franse periode door de Franse Staat in onze gewesten gespolieerde kunst.